

ספר חובת הדר

בו נכללו
פרטי מצות מזוזה והלכותיה
וקצת מהלכות הדלקת נרות שבת ונרות חנוכה

ליקוטים וביאורים עפ"י דברי השו"ע
ופוסקים ראשונים ואחרונים

מאת
יעקב ישעי' בלויא

מהדורה מתוקנת

ירושלים ת"ו
תשל"ו לפ"ק

יצחק יעקב ווייס

ראב"ד

לכל מקהלות האשכנזים עיה"ק ירושלם תובב"א
מח"ס שר"ת מנחת יצחק

הן בא לפני הרה"ג מופלג בתורה ויראה מוה"ר יעקב בלוי שליט"א מפה עיה"ק תובב"א ותלמודו בידו ספר יקר ערך בדיני מזוזה חנוכה אשר טרח ויגע לסדר בסידור נכון והיטב כל דבור ודבור על אופנו, שיהיו כל הדינים השכיחים והבלתי שכיחים המפורים בשו"ע ופוסקים קלים להמצאם בכל עת מצוא, וגם מה דהוסיף מדילי' שפיר קמוסיף. וכבר נתן מהודו והסכמתו להוציאם לאור כ"ק הגאון האדיר צ"ת וכו' מוהר"ד יונגרייז זלה"ה ראב"ד פעה"ק ת"ו. ובאתי בזה להצטרף בצירופא דרבנן להסכים להוציא מעיינות החכמה הנ"ל חוצה כדי לזכות הרבים. ובטוח אני שאחב"י יביאו ברכה תוך ביתם וימצאו בהם דברי חפץ, ונוכה שימלאו הארץ דיעה בביאת גוא"צ בבי"א.

ובאתי על החתום למען כבוד התורה ולומדי' היום יום א' ח"י חשון תשל"ב פעה"ק ת"ו.

יצחק יעקב ווייס

ראב"ד פעה"ק ת"ו

ב"ה, יום כ"ג חשון תשל"ב לפ"ק

שמואל הלוי ואזנר

אב"ד ור"מ

זכרון מאיר, בני ברק

כבוד ידידי היקר מאז הרב הגאון בנש"ק האהוב כש"ת ר' יעקב בלוי שליט"א. אחדשה"ט וש"ת באהבה. הנה כב' הראה לי מחברת חדשה אשר חיבר ברב כשרון קונטרס „חובת הדר" על מצות מזוזה החביבה בכל פרטיה ודקדוקיה. האמת אגיד כי קשה ליתן הסכמה על ספר הלכה בלי עיון בכלול, עכ"ז היות כי כבר איתחזק גברא מעכ"ת שמוציא מתחת ידו דבר מתוקן, גם ראיתי לגאוני צדיקי ירושלים ת"ו שמסכימים עם כ"ת, וגם ראיתי דבריו היקרים באיזה מקומן והוטבו מאד בעיני כי נאמרים בהשכל ודעת למצא את נקודת האמת בהלכה, נוסף על מה ששמעתי מכב' בעל פה במקצוע זה והוטב מאד בעינינו — ע"כ גם ידי יד כהה תכון עמו להוציא הקונטרס החשוב לאור עולם וממוכי הרבים יקרא. ובזכות זה יאריך ימים ושנים כהבטחת שכר המזוזה למען ירבו ימיכם וגו'.

והריני ידידו דוש"ת מברכו שיצליח ויזכה לזכות הרבים

מצפה לישועת ה'

שמואל הלוי ואזנר

ואשר העיר בענין ברכת המזוזה כי לשון השו"ע סי' רפט ויקבענה במקומה קצת מוקשה — אעתיק לו מש"כ בעניי בגליון השו"ע — לשון הרמב"ם פ"ו ה"ז וקודם שיקבענו במזוזת הפתח מברך תחלה, משמע דאינו קובע כלל לפני הברכה, ולשון הטושו"ע משמע דקובע לפני הברכה.

על ד' (יז) יקבע בלא ברכה (יח). בית עגול או בעל ה' זוויות שיש בו ד' על ד' חייב (יט). בית השותפים שאין לכל אחד דע"ד חייב (כ).
 ח. חדר שיש בו דע"ד ומיעטו בכלים חייב (כא). מיעטו בבנין אם יש מעליו גובה עשרה טפחים ברוחב דע"ד חייב (כב).

דע"ד ממש). אבל לדעת הרמב"ם (דס"ל דסגי בכדי לרבע דע"ד) י"ל דה"נ מצטרפין כיון דפרוץ מרובה. ועיי"ש עוד בבה"ל הנ"ל שהביא בשם התו"ש, בחדר קטן שאין בו דע"ד ופרוץ במלואו לגדול, שמניחין בו עירוב, ובזה הודה לו הבה"ל. ולענין מזוזה לגבי הקטן צ"ע, כיון שהוא פרוץ במלואו הרי אין לו מזוזות (ועי' עוד להלן פרק ז סעיף ו). אלא שראיתי בספר חסד לאברהם תנינא יו"ד סי' ע שכתב לחדש בב' בתים שאין בכל אחד מהם דע"ד והאחד פרוץ במלואו לשני ובצירוף שניהם יש דע"ד ולכל אחד מהם יש פתח לרה"ר, שהגדול (היינו העודף על השני) חייב שהקטן הוא כאילו בתוך הגדול והקטן פטור. ולענ"ד צ"ע בזה שהרי כיון שאנו רואין את הקטן כפתחו של גדול כדמוכח בעירובין דף צ"ב עיי"ש, ומשום כך אנו מחייבים את הגדול בפתחו, א"כ גם הקטן יתחייב בפתחו לחוץ כפתחו של גדול. ועי' מ"ש לעיל בשם החזו"א. (יז) כגון ארוך וקצר. וכתב בדע"ק דבעינן עכ"פ רוחב אמה. ובספר שיעורי תורה להגר"ח נאה כתב שאם אין ברחבו ז' טפחים אע"פ שיש בו כדי לרבע דע"ד פטור, כדאשכחן בסוכה דבפחות מז' לא מיקרי דירה כלל. והביא כן בשם ספר ישועות מלכו הלכות מזוזה הלכה ב. וסיים בשיעורי תורה שם שאם יש בו שטח שהוא ז' על ז' ושאר האורך הוא ז' טפחים וביחד יש בו כדי לרבע דע"ד אמות חייב במזוזה בלא ברכה. אמנם בשו"ת חת"ס יו"ד סי' רפ ד"ה ובאמת, לכאורה מוכח דס"ל דאפילו בפחות מד' טפחים חייב במזוזה אם יש בו לרבע דע"ד. (יח) בשו"ע שם סעיף יג סתם כדברי הרמב"ם שמחייב, אבל הש"ך שם הביא דעת הרא"ש ורי"ו שפוטרים, ולכן כתב הש"ך שיקבע בלא ברכה. (יט) שו"ע שם. והוא לשון הרמב"ם. ונראה דאתי לאשמעינן דאע"פ שאינו מטמא בנגעים, חייב במזוזה. דהמיעוט בדיני נגעים אינו מדין בית אלא מדין קירות. ואע"ג דבסוכה דף ז ע"ב אמרינן דבית עגול הוי דירת עראי, נראה דר' יוחנן דאמר שם בסוכה ככבשן אפי' אליבא דרבי כשרה אם יש בו דע"ד, ע"כ ס"ל דלא כאחרים. (כ) מק"מ סי' רפו סק"ה. ובדע"ק שם כתב דבחצר שאין להם דריסת רגל זה על זה בעינן דע"ד לכל אחד. (כא) מקדש מעט שם. (כב) דע"ק ומק"מ שם. ומשמע שגובה התנור אינו קובע כל זמן שיש על גביו אויר עשרה טפחים חייב. ולפי"ז צ"ע מ"ש בדע"ק שם ס"ק כא בדין בית שבקרקעיתו אין בו דע"ד ולמעלה הוא מתרחב, ודן שם אם חייב במזוזה אע"פ שיש למעלה עשרה טפחים ברוחב דע"ד. ואפשר דתנור קיל שהוא מתשמישי הבית. ומ"מ בשו"ת מהרש"ם מהדו"ג סי' רסג מחייב בכל אופן אם המיעוט הוא מתשמישי הבית. והביא ראה מקרפף שכל שהוא מתשמישי הקרפף אינו ממעט משיעור בית סאתיים. ולענ"ד אפשר עוד להביא ראה מהלכות סוכה שהביא בבה"ל סי' תרל"ד סעיף ג בשם ש"ג דכלי תשמישין אין ממעטין משיעור סוכה ואע"פ שהבה"ל שם רצה לומר דלהמג"א לא פסיקא ליה דין זה, אפשר דלגבי מזוזה כו"ע מודי. ועי' בבכורי יעקב שמסתפק באם העמיד בסוכה שידה תיבה ומגדל, ונראה מדבריו. דכל שדרכו בכך אינו ממעט. ועי' בחזו"א אר"ח סי' קי ס"ק כח בענין עיבור של עיר לדיני עירובי תחומין שכתב שם שבית

פרק ב. מצות נר חנוכה למי שנמצא מחוץ לביתו

- א. אע"פ שאין לו בית או שאינו בביתו בשעת הדלקה חייב במצות נר חנוכה (א).
- ב. הדר בבית חבירו (ב) בקביעות (ג) אע"פ שאינו מבני משפחתו (ד), והוא

(א) עי' במ"ש ריש פרק א' דבמצות נר חנוכה יש גם חובת הבית וגם חובת הגוף. ואפילו כשאין עליו חובת הדלקה בבית נשאר עליו חובת הגוף, וכמו שיתבאר (ועי' מ"ש להלן סעיף ד בשם הר"ן). ונתבאר באחרונים דחובת הגוף הוא משום הלל והודאה וחובה זו יוצא גם ע"י הדלקת נר חנוכה (ועי' להלן בדין ברכת הראיה על נר חנוכה). ומשמע דלכן תיקנו חז"ל בהדלקת נר חנוכה גם ברכת שעשה נסים כדי לצאת חובת הגוף בהלל והודאה. ומ"מ יש אופנים שונים שאפילו אינו בביתו חל עליו חובת הדלקה, משום הבית שהוא נמצא שם או משום חשדא. (ב) בדין דר בבית חברו בקביעות וסמוך על שלחנו מצינו ג' סוגים. אנשי ביתו, אכסנאי, ושני בעלי בתים הדרים ביחד. וכל מי ששייך לבני הבית כגון משרת, כבר כתבו האחרונים שגדון כאנשי ביתו. ובסי' שע משמע שגם מלמד או סופר הדר בביתו נחשב כאנשי ביתו. וכן תלמידים בבית רבם, וכמ"ש המג"א ריש סי' תרעז. אלא שבתלמיד בבית רבו אפשר שאינו נחשב בכלל אנשי ביתו אלא כשאינו נשוי (עי' להלן סעיף ג), אבל במלמד או סופר נראה דאפילו נשוי נחשב בכלל אנשי ביתו, דומיא דמשרת, כיון שלצורך פרנסתו נמצא כאן לזמן קצוב. ובן נשוי הדר עם משפחתו בבית אביו או חמיו וסמוך על שלחנו, עי' בפרק א (הערה לג) מ"ש בשם המאירי דבן אצל אביו הרי הוא בכלל אנשי ביתו. ובשעה"צ סי' תרעז ס"ק יט כתב כן בשם הפמ"ג וכן ממהרי"א בשם או"ח. אבל מה שכתב בשעה"צ שכן כתב במג"א בריש הסימן, לכאורה לא מצאתי. דהמג"א כתב כן בתלמידים בבית רבם, ולכאורה אפשר לחלק ביניהם. ודעת חכמי התוס' שהובא במאירי הנ"ל דגם בן אצל אביו הרי הוא כבעה"ב בפני עצמו, ודינו כב' בעלי בתים הדרים ביחד, והעתיקו בשעה"צ הנ"ל. ומה שדייק מדברי הפר"ח דס"ל דדינו כאכסנאי, לא מצאתי (וכבר עמדתי במקום אחר בדברי הפר"ח). אבל באמת מוכח כן מתשובת הרשב"א (שהעתיקתי להלן הערה יב) דבן אצל אביו צריך להדליק או להשתתף. ומי שאינו מבני הבית המנויים לעיל, וגם לא בן אצל אביו או חמיו, ודר בבית חברו בקביעות, משמע מדברי המאירי הנ"ל דלכו"ע אינו נידון כבן בית ואף לא כאכסנאי, ואפילו סמוכין על שלחן אחד. אלא שצריך לומר דע"כ מיירי כשהוצאות הבית הוא על שניהם אלא שאוכלים משלחן אחד, שאם הוצאות הן על אחד מהם, דוחק לומר שיחשב כבעה"ב. ובאיוה אופן יהא אחד דר אצל חברו בקביעות וסמוך על שלחנו אם לא כאכסנאי, ואע"פ שנמצא שם זמן מרובה. וצ"ע בזה. ומעתה בכל הנ"ל, בחיובם בבית בעה"ב תלוי בדינם שם. שאם מאנשי ביתו הוא אין עליו חובת הדלקה כי אם מדין מהדרין. ואם דין אכסנאי עליו יתבאר דינו להלן. ודין ב' בעלי בתים בבית אחד נתבאר בפרק א סעיף ח. (ג) לא מצאתי בהדיא בדברי הפוסקים שיעור קביעות לענין זה. ולא מסתבר לומר דדומה לדין אכסנאי דהלכות מזוזה דעד שלשים יום דירתו עראי ומכאן ואילך הוי קבע. ויותר מסתבר שכל שהוא נמצא כאן לזמן קבוע כגון מלמד